

ILYÉS GÁBOR

A RÁKÓCZI-SZABADSÁGHARC ÉS A DIGITÁLIS PEDAGÓGIA

Mivel a magyar történelem ismerete érzelmi többletet is kínál, ezért a digitális technika és módszerek alkalmazásával, valamint a helytörténeti tartalmak becsempészésével a történelem bizonyos tananyagai még jobban érthetőbbé és élvezhetőbbé válhatnak, továbbá erősíthetik a nemzethez és a saját lakóhelyhez való kötődést is. A magyar történelmi személyiségek között ilyen II. Rákóczi Ferenc alakja is, akit érdemes példaként állítani a tanulóifjúság elé. Bár a Rákóczi által vezetett szabadságharc feldolgozására a forgalomban lévő történelembünyvek mindössze egy leckét szánnak, de a saját tanmenet úgy alakítható, hogy erre két, sőt akár három tanítási órát is fordíthatunk. Így a szabadságharc eseménytörténetének bemutatásán túl időt szakíthatunk Rákóczi ifjúságára, a száműzetésben töltött éveire és az 1906-os kassai temetésére is.

A továbbiakban olyan módszertani ötleteket, feladattípusokat szeretnék bemutatni, amelyek a Rákóczi-szabadságharc témáját dolgozzák fel a digitális pedagógia kínálta lehetőségekkel. A feladatok elkészítéséhez számos inspiráló oldalra lehet bukkanni a világhálón. Elsőként érdemes megemlíteni a Nádori Gergely és Prievara Tibor által üzemeltetett Tanárblog nevű oldalt, amelynek legfontosabb célja, hogy a 21. századi tanárnak ötleteket, gyakorlati tanácsokat adjon az IKT használatához.¹ Hasonló céllal jött létre az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet „a nemzeti alaptan-

tervhez illeszkedő tankönyv, taneszköz és Nemzeti Köznevelési Portál” is, ahová pedagógusként, diákként és szülőként is be lehet lépni.² A pedagógusoknak így ajánlja magát: „Tanítsa meg tanulni osztályát! Fejlessze diákjai digitális kompetenciáját!” A felület tantárgyanként és évfolyamként ad keresési lehetőségeket. A történelmi tananyagok feldolgozásához interaktív térképeket, videókat, animációkat és feladatokat kínál. Feltétlenül említésre méltó továbbá a Tempus Közalapítvány által működtetett portál, amely „tudásközpont”-ként is definiálja magát.³ Tudástárában osztják meg „a programok szakmai eredményeit, bemutatva a projektek hatását, a bevált gyakorlatokat, az adaptálható megoldásokat, a tanítás során felhasználható segédanyagokat”⁴. A módszertani ötletgyűjteményéből és digitális módszertárából sok remek lehetőséget mutat be, amely a saját tanítási gyakorlatba is hasznosításra méltó.

Ha ragaszkodunk a nyomtatott könyvhöz, akkor érdemes Fegyverneki Gergő kötetét kézbe venni, aki gyakorló tanár, tréner és digitálispedagógia-szakértő.⁵ Szerinte már nem az a kérdés, hogy a pedagógusok használják-e az IKT eszközöket, hanem hogy „hogyan alkalmazzuk megfelelően tanítványainkkal együtt” (Fegyverneki, 2010, 121). Ugyanő fogalmazta meg, hogy „az új pedagógiai nézőpont, módszertan a *digitális kultúra-azonos pedagógia*” (Fegyverneki, 2010, 121). Ő is megta- pasztalta azt, amit a többi digitális pe-

dagógiát alkalmazó, hogy „a diákok számára motiváló, ha IKT-eszközökkel saját maguk részt vehetnek egy tananyag feldolgozásában és megszerkesztésében” (Fegyverneki, 2010, 122). Ez is egy nagyon fontos szempont, ami a már oly sokszor említett módszertani szemléletváltást sürgeti.

Buda András már korábban idézett kötetében egy pedagógusok körében végzett felmérés alapján összegyűjtötte, hogy melyek az IKT használat előnyei. Ezek a következők: módszertani hatás; motiváló, a tanulók érdeklődése, figyelme könnyebben felkelthető, fenntartható; érdekesebbé, szívesebbé, látványosabbá, szemléletesebbé teszi az órát; információs hatás; a tanulói tevékenységekre gyakorolt hatás; gyors; közel áll a diákokhoz; korszerű (Buda, 2017, 138–144). Részben ezeket az előnyöket is próbáltam szem előtt tartani, amikor elkészítettem a következő ötlettervet.

A MÁR JÓL BEVÁLT PPT

II. Rákóczi Ferenc élete és az általa vezetett szabadságharc története több lehetőséget is kínál a tananyag megértését segítő, többségében képeket és az órai vázlatot tartalmazó PPT készítésére.

Bemutatók készítésére kiselőadás formájában a diákok is szívesen vállalkoznak. Ajánlható témák: II. Rákóczi Ferenc szülei és ifjúsága; szökés a bécsújhelyi börtönből; a szabadságharc egy-egy csatájának feldolgozása; Rákóczi Rodostóban; a hamvak hazaho-

zatala és kassai temetése; Rákóczi emlékezete (szobrok, emléktáblák). Ha a településnek, ahol a diákok élnek, van bármilyen kötődése Rákóczihoz vagy a szabadságharchoz, akkor ennek bemutatása szinte kötelező.

Ajánlható kipróbálásra a diákoknak a Prezi, amely egy Flash-alapú internetes prezentációkészítő szoftver.⁶ Ezzel sokkal izgalmasabb, látványosabb bemutató készíthető, amely lendületesebb, fiatalosabb, ezért talán közelebb is állhat a korosztályukhoz.

SZERKESSZÜNK EGYÜTT PPT-T!

A Google „Drive” szolgáltatásán keresztül a már kész PPT-k feltölthetők és ezáltal megoszthatókká is válnak, valamint online bemutató készítésére is van lehetőség. A feltöltött bemutatót teljesen nyilvánossá lehet tenni az interneten, amelyet bárki, bejelentkezés nélkül megtalálhat. Beállítható továbbá, hogy a link birtokában meg lehet tekinteni, illetve szerkeszteni is lehet azt. Ha ez utóbbi opciót jelöljük be, akkor lehetőség van arra, hogy akár egy osztály tagjai legyenek a szerkesztői. Például: a II. Rákóczi Ferenc családja és ifjúsága témával kapcsolatban mindegyik tanuló szerkesszen be egy diát a közös bemutatóba. Mivel mindez online történik, ezért láthatják a társaik megoldásait, így tudják, hogy ők már mit dolgoztak fel a témából. Az elkészült bemutató közös megtekintésével zárulhat a projekt, amely a témán belüli elmélyülésen túl a digitális kompetenciák fejlesztését és az együttműködés örömeit is nyújthatja.

KÉSZÍTS SZELFIT!

Nagy divat a fiatalok körében a szelfik készítése és azonnali posztolása. Ha van a településen II. Rákóczi Ferencnek emléket állító szobor, emléktábla, kopjafa, akkor lehet kérni tőlük, hogy keressék fel ezeket az emlékhelyeket és készítsenek egy szelfit, amelyen ők és az emlékjel is látható. Ez a feladat a saját felfedezés örömeit nyújtja, és segíti a településen való tájékozódást is. A szelfikészítés teljessé tehető azzal, hogy kutatómunkára biztatjuk a diákokat: derítsék ki, miért állították településükön az adott emlékjelet! (Megfordult-e ott Rákóczi, van-e kötődése a szabadságharchoz?)

TOTÓK, KVÍZEK

A Google űrlapok segítségével totók is készíthetők, amelyekhez képek és videók is hozzáadhatók. Itt

Gmail-fiókra van szükség, amelynek a „Drive” oldalára belépve az űrlapok opció megkeresése után már készíthető is a feladatlap. Az űrlap személyre szabható a fejléc képeinek feltöltésével, a háttérszín és a betűtípus kiválasztásával. A kész űrlap kitöltésére meghívhatunk személyeket e-mail-en keresztül, az űrlap linkjének elküldésével és a közösségi oldalakon (Facebook, Twitter) való megosztással is, valamint a HTML kód segítségével honlapba is beépíthető. Az e-mail-címmel érkező válaszok szintén az űrlapra érkeznek, ott megtekinthetők és kiértékelhetők. Ilyen totók készítésére a diákokat is lehet biztatni.

A Redmenta „intelligens oktatási asszisztens” olyan feladatlap-készítő alkalmazást kínál, amelynek a segítségével „a feladatlapok percek alatt összeállíthatók és megoszthatók”.⁷ A belépés regisztrációhoz kötött. Az alkalmazás előnye, hogy akár egy teljes osztály is regisztrálhat a tanár által létrehozott csoportban, amelynek a tagjait meg lehet hívni a feladatlap kitöltésére. (Ez a csoportos meghívás nagy lehetőségnek tűnik, és a történelem tanítása során is alkalmazható, pl. a feladatlapok kitöltése segítheti az otthoni felkészülést.) A kész feladatlap egy HTML-kóddal a saját weboldalba is beágyazható.⁸ Mindezek alapján az alkalmazás tanárbarát és örömteli, hogy használatához segédlet is készült.⁹

A diákok körében nagy népszerűségnek örvend a Kahoot nevű alkalmazás.¹⁰ A használatával szintén totókat, kvízeket állíthatunk elő, amelynek megoldása során a mobiltelefont is bevonhatjuk az oktatásba, hiszen az elkészített feladatlapot az órán a tanulók saját telefonjuk használatával oldják meg. Azonnal látják az eredményeiket, a végén pedig kialakul a rangsor, kiderül, kik állhatnak fel a képzeletbeli dobogóra.

PUZZLE, DE ONLINE

A képkirakós feladatok is a tanulók kedvencei közé tartoznak, különösen, ha ezt online módon tehetik. Egy alkalmazás segítségével könnyen készíthetünk saját puzzle-kat, amelyeket az órán megnyithatunk.¹¹ A kép kirakása motiválja a gyerekeket, akiket aztán további kutatásra lehet ösztönözni. Pl. rakják ki a Borsiban található Rákóczi-szoborról készült képet, majd válaszolják meg az alábbi kérdéseket:

- Hol található a szobor?
- Miről nevezetes ez a hely?

- Mikor és hol állították fel a szobrot eredetileg?
- Ki a szobor készítője?
- Kik és miért kezdeményezték a felállítását?
- Mi történt a szoborral az eredeti helyén?
- Mikor helyezték át a mai helyére?
- Mi történt a szoborral 2013-ban?

Ez a feladat csoportosan is megoldható, vetélkedő feladata is lehet, vagy a link megosztásával egyénileg, otthon is elvégezhető szorgalmi feladatként.¹²

SZAVAK FELHŐBEN

A szófelhő „egy formába rendezett, szavakból álló illusztráció, ahol ideális esetben a forma és a szavak jelentése között van valamiféle kapcsolat”.¹³ Találkozhatunk ilyen megoldásokkal prezentációkban, honlapokon, különösen a blogoldalakon, amikor „a szófelhőben szereplő szavak méretének nem csak dekorációs jelentése van, hanem azok a szavak lesznek nagyobbak, amelyek mögött több blogbejegyzés található”.¹⁴ Elkészítése nem túl bonyolult feladat, online elkészíthető több ingyenes szófelhő generátor segítségével.¹⁵

A szófelhő-készítés egy olyan játékos feladat lehet, amely fejleszt a tanulók kreativitását és felkeltheti az érdeklődését is. Előnyei: egyetlen képben sok feldolgozható információt ad, az adott téma fontos fogalmainak kiemelése, élményszerű tanulás, emlékezőképesség elősegítése. Használható összefoglalás során. Pl. gyűjtsék össze a Rákóczi életével és a szabadságharccal kapcsolatos földrajzi helyeket, majd ezekből alkossanak szófelhőt.¹⁶ Az alakzatokat kiválaszthatják a felkínált sablonokból, de a kreatívabbak pl. Rákóczi arcképét is a szófelhő alapjául rendelkezhetik. Az időigényessége miatt ez elsősorban otthoni feladat lehet. Az elkészült „alkotásokat” viszont az órán bemutathatják a tanulók, és kiderülhet, hogy ki készítette a legizgalmasabbat, legötletesebbet.

IDŐSZALAG

A történelemtanítás során a térben és az időben való tájékozódás képességének fejlesztése nagyon fontos feladat. Ezt a célt szolgálhatja egy online időszalag készítése, amelynek segítségével látványosan tudjuk az eseményeket bemutatni, szemléltetni. A TanárBlog egyik rovata erre ad ötleteket.¹⁷ Ilyen látványos időszalagot lehet készíteni a

Rákóczi-szabadságharc legfontosabb eseményeiről vagy Rákóczi életéről is.¹⁸

HAGYOMÁNYOS FELADATOK ÚJSZERŰEN

Akik ragaszkodnak a hagyományos, már a digitális világ előtt is jól bevált módszerekhez (pl. keresztretjvény, szókereső), azok sem maradnak segítség nélkül. Az Educaplay és a Wordwall nevű weboldalak igazi kincseshányák lehetnek mindazok számára, akik kreatívak, kísérletező kedvűek és némi digitális kompetenciával megáldottak.¹⁹ Az oldalak használata ingyenes, mindössze regisztrációhoz kötött. Íme, néhány feladattípus, amelyek a történelemórákon is jól használhatók: interaktív térkép, párbeszéd, szókeresés, keresztretjvény, feleletválasztós teszt, párosítás, igaz vagy hamis.²⁰ A feladatok elkészítésére fordított energia többszörösen megtérül az órai használat során, amikor játékos formában tudjuk a már megszerzett ismereteket alkalmazni, gyakorolni, esetleg számon kérni.

SAJÁT TÉRKÉP A GOOGLE SEGÍTSÉGÉVEL!²¹

A Google fiókkal rendelkezők saját térképét is készíthetnek. A Google térképen ikonokkal lehet jelölni a különböző objektumokat, amelyekhez képeket és YouTube-videókat is lehet adni, illetve a szöveges tartalomban rövid információk megadására van lehetőség. Az objektumok megközelítéséhez

útvonalterv is készíthető. A bemutató térképemnek a Kassa – II. Rákóczi Ferenc nyomában címet adtam.²² A térképre öt épületet vettem fel, mindegyikhez adtam rövid leírást (Rákóczi életében milyen szerepet játszott) és képeket töltöttem fel. Az útvonalterv kiindulópontja a Főkapitányok háza, a végállomás a Szent Erzsébet dóm. A térkép rövid bemutatása után feladatként lehet adni a gyerekeknek, hogy tervezzenek ők is egy városi sétát.

A feladat megoldása több kompetenciát (anyanyelvi kommunikáció, digitális, hatékony, önálló tanulás) is érint, segíti a térbeli tájékozódást, és a tantárgyi koncentrációra is épít. Az előkészítés szakaszában érdemes a bemutatni szánt objektumokról (irodalmi és történelmi emlékhelyek, épületek, szobrok, vendéglátóhelyek) anyagot gyűjteni (internet, útikönyvek), saját fotókat, esetleg videókat készíteni. A Saját Google térkép szerkesztésének alapjait felfedezhetik közösen és egyénileg is. Ha tisztában vannak az alkalmazással, akkor elkészíthetik a saját térképüket, amelyet megoszthatnak egymással.²³ Térképen jelölhetik például azokat a helyeket is, ahol II. Rákóczi Ferenc megfordult.

Érdemes tehát a már korábban megszerzett ismereteinkről leporolni a port, és újragondolni a pedagógiai hitvallásunkat és stratégiánkat. Érre rákényszeríthet bennünket az élet is, a mindennapos munka a diákok körében, amikor a tanítási órák

után megtapasztalhatjuk, hogy az óránk nem úgy sikerült, ahogyan azt szeretttük volna. Az is említésre méltó szempont, hogy „ma már egyetlen pedagógus sem kerülheti el a digitális eszközök használatát, különben azok a gyerekek, akiknek nincs innovatív tanára, jelentős hátrányba kerülnének a többi diákkal szemben”²⁴. Egyik napról a másikra nem leszünk digitális pedagógussá, ezért mindennap tennünk kell, így számunkra sem csak üres szólam az élethosszig tartó tanulás.

A digitális módszertár alkalmazása közelebb vihet bennünket a mai diákokhoz, de ne felejtjük el és még higgyünk abban, hogy pusztán egy krétával és egy táblával is tudunk csodát tenni!

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Buda András: IKT és oktatás. Együtt vagy egymás mellett? Belvedere Kiadó. H. n., 2017. 13.
- Digitalizáció az oktatásban: mindig csak egy lépést – interjú Horváth Ádámval, a Digitális Pedagógiai Módszertani Központ vezetőjével. <https://moderniskola.hu/2018/02/digitalizacio-az-oktatasban-mindig-csak-egy-lepest-interju-horvath-adammal-digitalis-pedagogiai-modszer-tani-kozpont-vezetojevel/>
- Fegyverneki Gergő: Digitáliskultúra-azonos pedagógia – A motiváció és a tananyag-szerkesztés új útja? Egy digitális projekt tapasztalatai. In: Digitális tanulás és tanítás. Szerkesztette: Polonyi Tünde és Abari Kálmán. H. n., é. n. 121–134. http://www.puskas.kispest.hu/wp-content/uploads/2018/04/Digitalis_Tanulas_es_Tanitas.pdf

1 <http://tanarblog.hu/>

2 <https://portal.nkp.hu/>

3 <https://tpf.hu/>

4 <https://tpf.hu/tudastar>

5 Honlapja: <https://sites.google.com/site/gergobacsiinternetestanterme/>

6 <https://prezi.com/hu/>

7 https://www.redmenta.com/?ref=logo_landing

8 <http://emlekjelek.hu/index.php/diakoldal/tanari-emlekkonferencia>

9 http://refpedi.hu/sites/default/files/hir_kepek/Bevezet%C3%A9s%20a%20Redmenta%20haszn%C3%A1lat%C3%A1ba_2017%20m%C3%A1rc_BMA.pdf

10 <https://kahoot.com/>

11 <https://www.jigsawplanet.com/>

12 <https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=0819b86dd42a>

13 <http://www.kreativwebdesigntanfolyam.hu/webdesign-blog/keszits-izgalmas-szofelhot-gyorsan-es-ingeny-videos-utmutatoval>

14 <http://www.kreativwebdesigntanfolyam.hu/webdesign-blog/keszits-izgalmas-szofelhot-gyorsan-es-ingeny-videos-utmutatoval>

15 <https://wordart.com/>, <https://moderniskola.hu/2014/08/s-o-s-szofelhot-szeretnek-kesziteni/>

16 <http://emlekjelek.hu/index.php/diakoldal/tanari-emlekkonferencia>

17 <http://tanarblog.hu/internet-a-tanoran/2636-latvanyos-udvonal>

18 <https://www.timetoast.com/timelines/2125161>

19 <https://www.educaplay.com/> és <https://wordwall.net/hu>

20 Egy példa az interaktív térképre: https://www.educaplay.com/learning-resources/4950459-rakoczi_szabadsagharc.html

21 A feladathoz az ötletet ez a projekt adta: <https://tpf.hu/tudastar/dm/392/falusetta-projekt> (Letöltés: 2020. 01. 12.)

22 <https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?mid=13pfyWGMpbwULLmJHlj9LynkMZor3inan&ll=48.72235073816267%2C21.25832229999918&z=17>

23 <http://emlekjelek.hu/index.php/diakoldal/szakdolgozat>

24 Digitalizáció az oktatásban: mindig csak egy lépést – interjú Horváth Ádámval, a Digitális Pedagógiai Módszertani Központ vezetőjével. <https://moderniskola.hu/2018/02/digitalizacio-az-oktatasban-mindig-csak-egy-lepest-interju-horvath-adammal-digitalis-pedagogiai-modszer-tani-kozpont-vezetojevel/> (Letöltés: 2019. április 17.)